

Ludislava Šuláková

## Internační, pracovní a sběrný tábor Hustopeče ve fondu SOA Břeclav se sídlem v Mikulově

Jestliže k problematice odsunu Němců z území našeho okresu se dochovalo alespoň tolik materiálu, aby bylo možno vytvořit ucelený obrázek, v případě internačních táborů, skutečnosti vyvolané válečnými a poválečnými událostmi, je materiál snad s výjimkou Internačního tábora Mikulov, zachován zlomkovitě. Nicméně se lze domnívat, že i tento je platným příspěvkem k dokreslení tehdejší situace.

Internační tábor v Hustopečích vznikl bezprostředně po osvobození v květnu 1945 a působil do října 1946. V období příprav a realizace odsunů sloužil také jako tábor sběrný, ve kterém se soustřeďovaly osoby připravené k odsunu. Po jejich ukončení zanikl také tábor, když byli předtím do nemocničních zařízení odvezeni odsunu neschopní. V korespondenci se objevuje název pracovní či internační tábor nebo středisko. Sídlem byla budova reálky v Hustopečích.

Docházející zapříčinila zřejmě také to, že se nedochovala řada písemností a že nebyly vedeny obvyklé evidence např. peněz, cenností aj. Počet osob soustředěných v táboře v době běžného provozu nepřekračoval 300, v době přípravy a průběhu odsunu stoupl potom téměř dvojnásobně. I tak nebyly počty neměnné, do tábora přicházely stále nové osoby, které se vracely z války, ze zajetí aj. a odtud odcházeli ti, kteří byli propuštěni, přesunuti do jiného tábora, odsunuti nebo se u jejich jména a základních dat objevuje lakonická poznámka - uprchl.

O atmosféře doby vypovídá objemná sloha spisů s protokoly o výsleších, které se konaly většinou přímo v internačním táboře, méně často na stanicích SNB. Ne vždy slouží ke ctí přiložená udání. Opakem jsou potom dobrozdání spoluobčanů, kteří činnost svých sousedů či známých německé národnosti hodnotili pozitivně a neváhali stvrdit tyto poznatky přes rozjitřenou náladu svými podpisy. Předmětem výslechů bylo chování a konání během okupace. Přiložena jsou také vyjádření stanic Sboru národní bezpečnost z míst, ve kterých internovaní za války žili.

Odpudivé jsou protokoly z vyšetřování konkrétních udání gestapu během trvání protektorátu. Samozřejmě jsou uvedena plná jména obviněných i jejich vlastní interpretace událostí. Tak bylo šetřeno např. udání na presidenta Plodinové burzy v Brně za jeho projevy proti říši, které však nemělo tragické následky i opakovaná udání občanek německé národnosti z Vranovic z roku 1942 na jejich vzdáleného příbuzného, železničního úředníka J. Kuneše které vedlo k jeho odsouzení. Ke spisu je přiložen rozsudek se smutně známým titulem "Im Namen des deutschen Volkes", jenž znamenal pro J. Kuneše smrt, pro jeho ženu persekuci. V případech udavačství jsou přikládány protokoly o výsleších dalších osob, které měly podat objektivní informace.

Většinu materiálů tvoří však protokoly výslechů, ve kterých občané německé národnosti popisují svoji činnost během okupace velmi smířlivě bez jakéhokoliv ať již oprávněného či neoprávněného pocitu viny.

Vzhledem k nedostatku pracovních sil a jejich potřebě byli práce schopní internovaní zařazováni na různé práce. Zejména se jednalo o práce v hospodářstvích. Dochovány jsou žádosti o přidělení pracovní síly. Jsou buď neadresné "mladší děvče k dětem" jak žádala např. Fr. Babáčková nebo citujeme: "Žádost adresovaná P.T. Pracovnímu táboru v Hustopečích z 6.9.1945 hospodářem z Hustopečí:

*Žádám zdvořile o přidělení jednoho muže který je obeznalý hospodářských prací. zároveň ke koním - a ženu neb děvče ke kravám která jest tež obeznalá v bos. zem. pracích. Obhospodařuji na 120 měřic půdy k tomuto hospodářství jsme jen dva lidi. Proto laskavě žádám o přidělení dva ženu a muže na stálo. Celým zaopatřením aneb deputatem s úctou předem děkuji".*

Někde je uvedeno konkrétní jméno osoby, kterou žadatel požadoval pro její znalost živnosti, chodu domácnosti, řízení vozidla jako např. u žádosti datované 11.9.1945, kterou podal jeden majitel výroby obuvi:

*"K rukám pana Komisaře!*

*PT*

*Oznamuji, že Pavis Ant. s Přibic se u mě učil od 3.1.1944. Řádně se v učení choval a byl spolehlivý.*

*Přál bych si jeli to možno by mě byl pro nával práce přidělen k doučení.*

*N.B.*

*Byl tak spolehliv, že jsme za jeho přítomnosti poslouchali český rozhlas rádiem z Londýna."*

Ve všech případech je připojeno stvrzení pravdivosti žádosti, event. doporučení MNV z místa bydliště žadatele. Pouze v jedné námí dochované záležitosti byla pro místní národní výbor jistá osoba nepřijatelná. Důvody ovšem nevedl.

Pracovník internačního tábora na žádost po jejím vyřízení připsal jméno a datum narození internovaného, který byl na práce přidělen a datum vyřízení. Žádosti o přidělení internovaných nebyly omezeny hranicemi okresu Hustopeče, ale přicházely např. z Brna. Většinou bylo žádáno o 1 pracovní sílu. Nejčastěji uváděným důvodem potom ohrožení sklizně, odchod čeledínů do pohraničí, odvod mužů na vojenskou přesenní službu. Větší počet internovaných žádaly podniky. Cukrovar Velké Pavlovice např. žádal k vyvážení hlíny 15 fyzicky silných mužů, pro které měl připravenou zvláštní budovu k ubytování, stravování i strážní hlídku, obdobně Cihelna Kobylí, Státní statky a jiné.

Torzovitě jsou dochovány "Přidělovací výměry podle dekretu republiky ze dne 19.zář. 1945, č.71 Sb., o pracovní povinnosti osob, které pozbyly československého státního občanství", jež vydával Okresní úřad ochrany práce v Brně, pobočka v Hustopečích.

Doložena jsou i vyučování za práci internovaných od závodů i jednotlivců - např. za únor 1946 částka činila 41.631,10 Kčs.

V táborech byla jen asi jedna třetina osazenstva práce schopného, proto nebylo možno všem žádostem vyhovět. V táborech byla soustředěna řada přestárlých a nemocných, jak o tom svědčí záznamy o návštěvách lékaře nebo o jejich propuštění domů a dětí. Správa tábora žádala proto 15.3.1946 Okresní školní radu, aby děti z tábora mohly navštěvovat školu.

Internovaní opouštěli tábor i krátkodobě. Důvodem bylo převezení k výslechu, k okresnímu soudu, ale také sázení brambor, ošetřování nemocné matky, praní prádla.

Součástí fondu jsou hlášení stanic Sboru národní bezpečnosti z jednotlivých obcí o stavu německého obyvatelstva, event. o proběhlých změnách, kde stanice uvádí počty těch, kteří přicházejí v úvahu k odsunu, těch, kteří ilegálně odešli či mají podanou žádost o opci, jsou rakouskými státními občany, získali čs. státní příslušnost či byli vyňati z opatření platných pro Němce.

Pokud internovaní žádali o opci, bylo nutné vyjádření příslušného národního výboru. Ten svoje stanovisko zdůvodnil, jak v kladném případě (bezvadné chování za války, česká výchova dětí, pronásledování německými úřady za protifašistické postoje, nedobrovolné zapsání do německého katastru, objevuje se i formulace "neškodný", "pro stáří ohleduhodný"), tak i v záporném slova smyslu, kdy na základě např. aktivního členství v NSDAP či pro vypjaté protičeské postoje národní výbor opci nedoporučil. Fond obsahuje také

Knihy internovaných, podací protokoly a odsunové seznamy.

Přes neúplnost fondu, evidovaného ve Státním okresním archivu Břeclav se sídlem v Mikulově pod značkou JAF 62 můžeme konstatovat, že výstižně charakterizuje nejen poměry na Hustopečsku bezprostředně po osvobození, ale nepřímou nás zavádí do doby okupace a pro svou konkrétnost je pro nás dalším kamínkem do mozaiky poznání nedávných dějin našeho regionu.